

נשיאת פנים

1. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כ/ב

דרש רב עזירא זמנין אמר לה משמיה דרבי אמי וזמנין אמר לה משמיה דרבי אסי אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם כתוב בתורתך אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד והלא אתה נושא פנים לישראל דכתיב ישא ה' פניו אליך אמר להם וכי לא ישא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך והם מדקדקים [על] עצמם עד כזית ועד כביצה

2. עין איה / ברכות א / פרק שלישי-מי שמתו

לח. ברכות כ/ב

"אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבש"ע, כתיב בתורתך "אשר לא ישא פנים" והלא אתה נושא פנים לישראל, א"ל ולא ישא פנים לישראל, שכתבתי להם ואכלת ושבעת וברכת, והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה. יסוד מדת המשפט בעולם איננה נקמה חלילה, כ"א הדרך להדריך אל השלימות שהיא התכלית הנשגבה. ומה בצע בויתור על הדין, הלא אותו החסרון שהדין משלים את הכלל או את הפרט, הוא ישאר בויתור העונש. א"כ אין זה טובה כ"א דעה וחלילה להמטיב העליון ית' מעשות זאת, ע"כ נשיאת פנים נמנעת בכל דין, שהרי ישאר העול שהוא חסרון כולל גם פרטי. ובמדת דין העליון כי תשאיר הנטיה, הרעה שגרמה כל חטא, אם לא תהי' מתוקנת כראוי ע"פ מדתו. וע"כ אפי' יהי' האדם כליל חמודות, לא יוכלו כל מעלותיו להכריע אפי' לותר משגה קל. כי השלימות התכליתית מוכרחת לבא ע"פ גזירת טובו של אדון כל המעשים, וכל מונע מהטוב העליון יוסר בהכרח. והנה אם יהי' ויתור במשפט העליון תתקלקל השורה, כי לא יחוש האדם בנפשו עוד, שהוא צריך לתמם דרכיו ולעלות במעלות השלימות, כי רואה הוא שיש כאן ויתור [גם] וחסרון. אמנם לפעמים תוכל מדה כללית טובה להקל הרבה מאד את מדת המשפט, מפני שמי שקנה חמדה בו בנפשו יבא אל השלימות גם אם ירגיש שיש כאן (עמוד קג) עליו חסד עליון יותר מהראוי לו. והוא מי שהקנה לנפשו מדת הכרת טובה באמת, והשכיל שראש פסגת המוסריות הוא שישתמש בה נגד השם ית', שאין קץ לטובתו על בריותיו וכל אשר תגדל עליו מדת הטובה תגדל הרגשתו בהכרת טובה, ויכיר ג"כ כי מה נוכל לגמול חסד עם אדונינו כ"א בהיותינו משתדלים להשלים את עצמינו וזולתינו, שאנו עושים בזה רצונו, במה שאנו משלימים את בריותיו וגורמים שישמח במעשיו. איש אשר הכיר לאמתתה מדת הכרת טובה אל השי"ת ומתנהג על פיה במעשיו, כאשר ירגיש בנפשו שלא כחטאיו גמל ד' עליו, לא תביאהו הנהגה זו לבל יקפיד עוד להדריך עצמו בדרך הטובה, כ"א עוד יוסיף אומץ בדרך הישרה, באשר נוספה סבה חדשה והכרת טובת האדון ית'. ע"כ לאיש כזה יקל הרבה מדת המשפט, וכך היא המדה הראויה התכליתית. ע"כ באמרם איך ישא פנים לישראל, בהיות כמה דרכים מיוחדים במשפט העליון שהם קלים לישראל מאצל אוה"ע. אמר שכך יאתה להם בהיותם מחזיקים ומוטבעים במדת הכרת טובה לשמו ית', עד שאפי' למה שלא הצרכתם לברך, לא יוכלו לעבור על רגשת נפשם, ויברכו גם על כזית ועל כביצה. להם נשיאת הפנים, והקלת העונש, והרבות שפע החסד יותר ממדת המעשים, טובה היא וגורמת תוספת שלימות, כדי לשלם כפי היכולת חק הכרת הטובה המוטבעת בגוי קדוש.

ויש עוד הערה בזה, שבהעברת שפע והוספת חסד יותר על המדה, ימצאו שני כוחות מתנגדים בנפש המקבל, שפעולת האחד תהי' לטובה והשני לרעה. ומי שנפשו עדינה והרגש הכרת הטובה מוטבע בטבעו הנכון, תגבר עליו ההרגשה הטובה להדריכהו להיטיב, מפני שהיא חזקה עליו יותר. ומי שנפשו לא מטוהרה, תגבר עליו המדה הפחותה המשובבת את דעתו ומביאתו

לבאר שחת. כי מצד אחד המרגש שגם בהיותו סר מדרך הטובה, לא נעשה פתגם מעשה הרעה מהרה ושעתו משחקת לו, יבעט ויאמר בדעתו, אכן מצאתי און לי ומה יתרון הצדקה ועבודתה. אבל מי שהרגשת מדות טובות חזקות בנפשו, הוא יעורר רוחו לאמר הנה הנני חבול מחסדי השם ית' ע"כ עלי להחלץ חושים להתגבר בטוב וחסד וצדק. והנה אם נבקש בחינה במקום התנגדות שתי רוחות כמו אלה [אשר] תתגבר למען דעת אם ראוי איש כזה לשפיע חסד עליו, נדע מהנהגתו, אם יקבל טובת ד' בצמצום ועוד החסרון רב לפניו, שמצבו יעורר בקרבו ע"פ טבע לב האדם שתי הרגשות, האחת אמיתית ונכונה והאחת שקרנית ומעוותת. מצד הטוב שהשיגה ידו יתעורר בטבע להודות לד' חסדו, אבל ההרגשה ברב חסרונו יכבה זה ההרגש ובלב תתגב תלונה חרישית. ע"כ אם תכונת הנפש טובה וכשרה, ויכיר ערך יחש הבורא ית' עם נבראו כראוי, ודאי תתגבר עליו המדה הטובה של הכרת טובה בעד הטוב המושג, מבלי להרגיש על אשר עוד יחסר לו, כי ידע שכל פעל ד' לטובה. ומאיש כזה בטוחים אנחנו שבהתנגד אצלו ב' הכוחות, כח הכרת הטובה מעבר מזה על שפיע החסד של ד' עליו יותר מהמדה, וכח הסועד להטות הלב לבלי הבט אל יושר ומשפט מפני העברת המשפט שרואה בנפשו, עליו תתגבר התכונה האמיתית של הכרת הטובה. ע"כ בהיות האדם אוכל לשבע ולא ידע מחסור, אין בו כ"א הרגשה טבעית אחת, בהיותו ישר, רק הודאה ושבח על אשר עשה ד' עמו טוב וישביעהו. אמנם בהיותו מוצא כדי ספקו בצמצום גדול, והוא עודנו רעב, ועכ"ז יודה לד' חסדו על מעט המושג, ותכבה הרגשת התלונה מפני עוצם ההרגשה הטובה של הכרת טובה, איש כזה ראוי להתנהג עמו בשפיע חסד ורב טוב יותר ממדתו, ומשתי הרוחות המתנגדות הבאות, ע"ז יברר את הטובה. ע"כ ראויים ישראל להיות נושא ד' פניו להם, בהיותם מברכים גם על כזית ועל כביצה, אף כי עוד לא מצאה ידם לשבע די שבעם.

בכא קמא דף ג עמוד א

ת"ר: הפר ופתה ומכר לרבים - פמור, הפר ופתה ולא מכר לרבים - חיוב; וכן מנהגו של נחוניא הופר בורות שיהיו ומערות, שהיה הופר ומוכר לרבים, וכששמעו חכמים בדבר, אמרו: קיים זה הלכה זו. הלכה זו והו לא? אלא אימא: אף הלכה זו. הנו רבנן: מעשה בכתו של נחוניא הופר שיהיו שנפלה לכור גדול, באו והודיעו את רבי חנינא בן דוסא. שעה ראשונה - אמר להם: שלום, שניה - אמר להם: שלום, שלישית - אמר להם: עלתה. אמרו לה: מי העלך? אמרה להם: זכר של רהלים נודמן לי וזקן אחד מנהיגו. אמרו לו: נביא אתה? אמר להם: לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי, אלא כך אמרתי: דבר שאותו צדיק מצטער בו יכשל בו זרעו? אמר רבי אחא: אף על פי כן מה בנו כצמא, שנאמר: +תהלים ג+ וסביביו נשערה מאד, כולמד, שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם סביביו אפילו כחוט השערה. ר' נחוניא אמר, מהכא: +תהלים פ"ט+ אל נערין כבוד קדושים רבה ונורא על כל סביביו. אמר ר' חנינא: כל האומר הקדוש ברוך הוא ותרן הוא - יותרו חייו, שנאמר: +דברים ל"ב+ הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט. א"ר הנא, ואיתמא ר' שמואל בר נחמני, מאי דכתיב: (נ ע"ב) +שמות לד+ ארך אפים ולא כתיב ארך אף? ארך אפים לצדיקים ולרשעים.

3. מדרש רבה ויקרא פרשה י פסקה ה

דבר אחר ויצא קין מהיכן יצא ר' יודן בשם ר' אייבו אמר הפשיל בגדיו לאחוריו ויצא כגונב דעת העליונה

רבי ברכיה בשם רבי אלעאי בר שמעיא אמר יצא כמערים וכמרמה בבוראו

ר' הונא בשם רבי חנינא בר יצחק אמר יצא שמח כמה דתימר (שמות ד) וגם הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח כיון שיצא פגע בו אדם הראשון אמר לו מה נעשה בדיןך אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי

כיון ששמע אדם הראשון כך התחיל טופח על פניו אמר לו כל כך היא כחה של תשובה ולא הייתי יודע באותה שעה אמר אדם הראשון (תהלים צב) מזמור שיר ליום השבת אמר ר' לוי המזמור הזה אדם הראשון אמרו